

RAPPORT 2023

Tematisk granskning av kursen *Examensarbete* inom yrkeshögskolan

PUBLICERAD: 2023-01-31

UPPDATERAD: –

DNR: MYH 2021/5528

ISBN: 978-91-89163-79-9

Myndigheten för yrkeshögskolan

Sammanfattning

Myndigheten för yrkeshögskolan har under hösten 2021 genomfört en tematisk granskning av kursen *Examensarbete* inom yrkeshögskolan. Bakgrunden är en uppfattning om att utbildningsanordnare tillämpar ett alltför akademiskt perspektiv på kursen.

Vårt fokus har legat på att lära oss mer om examenskursen och vad som krävs för att den ska uppfattas som väl genomförd.

Granskningen har omfattat tolv utbildningar som redovisat god kvalitet och goda resultat och som avslutats under vårterminen 2021.

Vår slutsats blev följande:

- Det är viktigt att ledningsgruppen är involverad i utformningen av tydliga mål för utbildningen och kursen, mål som är väl förankrade i yrkesrollen.
- Att kursen introduceras tidigt i utbildningen är av stor vikt.
- Kursen ska ha god organisation och det ska finnas en tydlig ansvarsfördelning mellan alla berörda parter.
- Det är viktigt att de studerande upplever att examensarbetet är relevant och gynnar dem i deras framtida arbete.
- Ledningsgruppens engagemang i examenskursen ska finnas med i alla faser: planera, genomföra, utvärdera och förbättra.

Innehållsförteckning

Tematisk granskning av examenskursen inom yrkeshögskolan	5
Bakgrund och syfte	5
Avgränsningar och metod	5
Resultat från granskningen	5
En tidig start	6
Relevanta mål och utformning	6
Olika arbetssätt	6
Koppling mellan examenskursens mål och utbildningens mål	7
Ledningsgruppens roll i olika faser	7
Utmaningar med examensarbetet	7
Positiva erfarenheter av examensarbetet	8
Slutsats – förutsättningar för en lyckad kurs i examensarbete	8

Bilaga 1. Metod och urval.

Tematisk granskning av examenskursen inom yrkeshögskolan

Bakgrund och syfte

Under hösten 2021 har utredare vid Myndigheten för yrkeshögskolan genomfört en tematisk granskning av examenskursen inom yrkeshögskolan.

Bakgrunden till granskningen är en uppfattning om att utbildningsanordnare inom yrkeshögskolan tillämpar ett alltför akademiskt perspektiv på kursen *Examensarbete*. Nu ville myndigheten få en inblick i utbildningsanordnarnas faktiska arbete med planering, organisation och genomförande av examenskursen. Den främsta ambitionen var att hitta vad som utmärker ett väl genomfört examensarbete inom yrkeshögskolan.

Avgränsningar och metod

Granskningens fokus har varit att myndigheten ska lära sig mer om examenskursen och vad som krävs för att den ska uppfattas som väl genomförd.

Vår avsikt har inte varit att försöka definiera vad som är ett akademiskt sätt att genomföra kursen. Inte heller har den varit att kartlägga i vilken utsträckning ett akademiskt sätt att genomföra kursen har varit spritt inom yrkeshögskolan.

Det vi valt att undersöka är vad som utgör ett lyckat examensarbete i utbildningar som redovisar goda resultat och kvalitet. Därför har vi endast granskat de utbildningar som har fått bedömningen ”mycket hög kvalitet” i de fördjupade kvalitetsgranskningar som genomfördes 2019–2021. Utöver detta har de utvalda utbildningarna uppvisat en hög examinationsgrad och har inte varit föremål för kritik efter tillsyn de senaste åren.

Vid granskning av regelefterlevnad har vi undersökt utformningen av kursplaner för den aktuella utbildningsomgång som kvalitetsgranskningen avsåg. Granskning av kursplaner för föregående och/eller efterföljande utbildningsomgångar har inte ingått i den tematiska granskningen.

I granskningen har enbart utbildningsledarna, som är den personal som ansvarar för den dagliga ledningen, deltagit. Inga representanter från arbetsliv eller studerande har varit involverade.

Granskningen omfattar tolv utbildningar med utbildningsomgångar som avslutades under vårterminen 2021.

För att säkerställa att kurserna genomförts på ett rättssäkert sätt, har myndigheten använt sig av relevanta granskningsområden inom tillsyn. För att säkerställa att de granskade kurserna har genomförts för att på ett optimalt sätt nå utbildningarnas mål har myndigheten använt sig av relevanta granskningsområden inom kvalitetsgranskning.

Samtliga medverkande deltog i utvärderingen av granskningen. I sin återkoppling betonade anordnarna nyttan av ett gemensamt erfarenhetsutbyte. Alla deltagare var nöjda med att de varit med om granskningen och uttryckte en önskan om att metoden skulle upprepas med andra teman.

Mer om metod och urval finns i bilaga 1.

Resultat från granskningen

Nedan följer en sammanfattning av utbildningsanordnarnas svar på de fem frågor som diskuterades under seminarierna.

Utbildningsledarna betonade att syftet med kursen *Examensarbete* bland annat är att visa förmåga till analys och reflektion. Ofta är det ledningsgruppen och det arbetsliv som står bakom utbildningen som efterfrågar dessa förmågor. Enligt utbildningsledarna kan det vara en utmaning att få de studerande att förstå vikten av kraven på dessa förmågor.

Flera utbildningsanordnare berättade att ett väl valt ämne och ett väl genomfört examensarbete med fördel har använts i jobbsökande.

En tidig start

Samtliga tolv utbildningsanordnare redogjorde för att kursen *Examensarbete* introduceras i mycket god tid innan kursens start. I några av utbildningarna får de studerande en första inblick i kursen redan vid utbildningsstart. I ett antal utbildningar får de studerande tillfälle att lyssna på examensredovisningar av föregående omgång. Merparten av utbildningsanordnarna redogjorde för att introduktionen inte ges senare än efter termin två på utbildningen, cirka ett halvår innan kursen för examensarbetet startar.

Anordnarna menade att fördelen med en tidig introduktion är att man säkrar kvaliteten på arbetet och förebygger stress hos de studerande. I flera av de utbildningar där examensarbetet utgörs av en rapport betonade anordnaren att övning inom rapportskrivning introduceras tidigt i utbildningen. LIA-rapporter och andra kortare texter i rapportformat hjälper de studerande att öva på detta arbetssätt inför den större utmaningen med examensarbetet. Inom några utbildningar använder man de mer specifika rapportformat som används i den bransch man utbildar inom, för att ytterligare förankra kopplingen till arbetslivet för de studerande.

Samtliga utbildningsanordnare beskrev att de ansvarar för att planera och organisera genomförandet av kursen. Flertalet av dem har även ansvaret att själva, eller tillsammans med kursledaren, bedöma läranderesultaten i kursen. Enligt utbildningsledarna tycker de studerande att examensarbetet är mycket tidskrävande men även väldigt givande. I många fall använder sig anordnarna av studerandegrupper för att underlätta framstegen i arbetet och utveckla kollegialt lärande.

Relevanta mål och utformning

Majoriteten av utbildningsanordnarna rapporterade att ett kursupplägg där en genomgång av kursplan, kursens mål och syfte utgör ett introducerande moment. Ytterligare delar i kursgenomförandet som lyftes fram var ämnes- och metodval, datainsamling samt handledning i form av gruppvisa eller individuella avstämningar och tillgång till relevant stödmaterial. Vidare menade anordnarna att tydliga överenskommelser i god tid om kursens mål och syfte, ger de studerande en klar uppfattning om vad de ska göra och hur det är kopplat till yrkesrollen. Med rapportmallar och annat stödmaterial hjälper man de studerande på vägen att nå sitt mål. Några betonade fördelen med rapportmallar med en koppling till dokumentformat som används i branschen. Utan en uttryckligen akademisk ton och utformning upplevdes arbetet ännu mer relevant och förankrat i den yrkesroll som utbildningen ska leda till.

Olika arbetssätt

Vad beträffar genomförandet av examensarbetet framkom en mer varierad bild. Ett antal utbildningsanordnare redogjorde för att de studerande får möjlighet att utföra examensarbetet i grupp. Utmaningen med ett sådant upplägg är att värdera och betygssätta enskilda studerandes prestation. För att underlätta betygssättningen verkar det vanligt vid gruppupplägget att låta de studerande komplettera grupparbetet med individuella inlämningsuppgifter. Fördelen med gruppuppläget är att det förbereder de studerande för de framtida yrkesutmaningar där samarbete är ett ofta förekommande inslag i arbetet.

De flesta utbildningar tillämpar traditionell rapportskrivning med presentation och opponering. Ett fåtal, oftast mer praktiskt inriktade utbildningar, examinerar genom praktiska examinationer. Anordnarna för utbildningar med ett sådant upplägg betonade att utformningen på examensarbetet i stor utsträckning utgår från kunskapskrav kopplade till yrkesrollen för respektive bransch.

En del utbildningsanordnare har i någon utsträckning valt att genomföra ett kursupplägg där man antingen integrerar eller har en viss samverkan mellan examenskursen och LIA. Utbildningsledarna var i dessa fall noga med att poängtera att samverkan inte går ut på att examensarbetet är beroende av LIA:n, utan att det är en möjlighet att använda erfarenheter från LIA:n i examensarbetet. Utbildningsledarna underströk att denna

samverkan ger de studerande en god chans att samla material till examensarbetet, samt att det underlättar för de studerande att bygga en god relation till LIA-platsen. Ett examensarbete byggt på praktiska och aktuella kunskaper införskaffade under LIA:n sågs som ett stort steg mot ett framtida arbete.

Koppling mellan examenskursens mål och utbildningens mål

I granskningen ingick att granska de för kursen relevanta kursplanerna. I de flesta av dem fanns en tydlig koppling mellan examenskursens mål och utbildningens mål. Oavsett anordnarnas förmåga att uttrycka tydliga och relevanta mål i kursplanen var det viktigt för dem att få in arbetslivets input i inriktningen och utformningen av examenskursen.

Alla utbildningsledare berättade om hur de kopplat formen av sina examensarbeten till arbetslivet och yrkesrollen. Exempelvis var det viktigt för vårdutbildningarna att de studerande jobbar med evidensbaserad kunskap och källkritik. Detta eftersom arbetslivet ställer krav på dessa kunskaper, så att de studerande sedan ska kunna verka i yrken inom vårdsektorn.

Ledningsgruppens roll i olika faser

a) *Planera* – de flesta av utbildningsanordnarna svarade att ledningsgruppen är involverad i planeringen av kursen. Utbildningsledarna menar att ledningsgruppen är med i ansökan och utformningen av utbildningens upplägg och att det är en förutsättning för att kunna försäkra sig om att utbildningen svarar mot arbetslivets behov.

b) *Genomföra* – sju av tolv utbildningsanordnare svarade att ledningsgruppen är involverad i genomförandet av kursen. Det framgick att det råder en betydande variation på hur ledningsgruppens engagemang tar sig uttryck i de olika utbildningarna. I en del fall handlar det om att bistå studerande med handledning eller expertis, medan i vissa andra fall var arbetslivet en beställare och uppdragsgivare. Utbildningsledarna menar att har man ledningsgruppen involverad i genomförandet av examenskursen, bidrar det till att examensrapportens innehåll och utformning i hög mån uppfyller näringslivets behov. Ytterligare fördelar som omnämns är värdet för de studerande att skapa sig ett nätverk i arbetslivet och få en vidare inblick i de färdigheter och kompetenser som krävs för att verka i det framtida yrket.

c) *Utvärdera* – tio av tolv utbildningsanordnare svarade att ledningsgruppen är involverad i utvärderingen av kursen. Exempel på detta är arbetet med kursutvärderingar och genomgången och uppföljningen av dessa på ledningsgruppsmöten.

d) *Förbättra* – sju av tolv utbildningsanordnare svarade att ledningsgruppen är involverad i förbättringen av kursen. Exempel som togs upp under denna punkt var:

- vidareutvecklingen av metoder för stöd och återkoppling till studerande
- samtal om branschens nytta av examensarbetet
- översyn och revidering av kursplan, kursens utformning och kvalitet
- förändringar i kursordningen med tidigarelagd start av kursen *Examensarbete* i utbildningen för att säkerställa en bättre genomströmning och examensgrad osv.

Den sammantagna bilden för punkt c) och d) är att ledningsgruppens grad av involvering i både utvärderings- och förbättringsarbete är avgörande för att kvalitetssäkra utbildningar och för att dessa ska uppfylla arbetslivets krav och behov.

Utmaningar med examensarbetet

Mer än hälften av utbildningsanordnarna framförde att det finns en utmaning med att säkerställa en rättssäker bedömning av examensarbeten. Komplexiteten i ämnen, variationen i valda teman samt utmaningar med rapportskrivning i grupp nämndes som exempel på faktorer som vid bedömningen av examensarbetet ansågs vara utmanande.

Ungefär hälften av utbildningsanordnarna betonade den omfattande tidsåtgången vid handledningen av studerande samt vikten av att få de studerande att komma i gång med examensarbetet i god tid.

En del av utbildningsledarna tog upp utmaningen med studerande som har en lägre studievana. I många fall för detta med sig behov av stödjande åtgärder och material. Anordnarna betonade vikten av att både identifiera dessa studerande tidigt och förse alla studerande med erfarenheter av rapportliknande uppgifter i kurser inför examensarbetet.

Positiva erfarenheter av examensarbetet

Flera utbildningsanordnare betonade tillfredsställelsen i att se de studerandes stolthet och tillit till sin nyförvärvade kunskap efter avslutad examenskurs.

Enligt anordnarna spelar examensarbetet en viktig roll i kunskapsöverföringen mellan uppdragsgivarna inom branschen och de studerande, med en möjlighet att färdigställa slutprodukter som anses vara "på riktigt" och till nytta för branschen. Vidare nämndes även att samarbetet kring kursen ger anordnare kunskap och fördjupad insyn i det som är aktuellt ute i arbetslivet. Samtidigt betonade anordnarna att det gemensamma arbetet med kursen även ger arbetslivet ytterligare inblick i anordnarnas arbete med utbildningen och utrymme att samverka och påverka utbildningarnas genomförande.

Slutsats – förutsättningar för en lyckad kurs i examensarbete

En lyckad kurs har följande ingredienser:

- Viktigt att ledningsgruppen är involverad i utformningen av tydliga mål för utbildningen och kursen, mål som är väl förankrade i yrkesrollen.
- Att kursen introduceras tidigt i utbildningen.
- Att kursen har god organisation och att det finns tydlig ansvarsfördelning mellan alla berörda parter.
- Att de studerande upplever att examensarbetet är relevant och gynnar dem i deras framtida arbete.
- Att ledningsgruppens engagemang i examenskursen finns i alla faser: planera, genomföra, utvärdera och förbättra.

Bakgrunden till detta uppdrag var att det fanns farhågor att utbildningsanordnare inom yrkeshögskolan tillämpar ett alltför akademiskt perspektiv på kursen *Examensarbete*. Syftet med denna granskning har inte varit att kartlägga om denna uppfattning stämmer överens med verkligheten. Snarare har syftet varit att ta reda på vad som utgör förutsättningarna för ett lyckat genomförande av examensarbete inom yrkeshögskolan.

Analysen av samtalen och underlag visar på två huvudsakliga kännetecknande drag.

Det ena är ett väl fungerande samarbete med arbetslivet. Ett väl genomfört examensarbete utgör kulmen på ett gediget samarbete mellan utbildningsanordnare och det arbetsliv som är relevant för utbildningens inriktning. Ett väl etablerat samarbete mellan dessa två aktörer underlättar för att examensarbetet ska vara både aktuellt och relevant för de kompetensbehov som finns hos arbetslivet. Själva genomförandet, oavsett om det baseras på praktiskt arbete eller en analyserande och reflekterande rapport, är av sekundär betydelse.

Det är nödvändigt att här poängtera att nyttan av arbetslivets medverkan i utbildningen inte ska ses som en uppmaning för att arbetslivet på ett omfattande sätt ska delta i utbildningens operativa genomförande. Ett arbetsliv som tydligt förmedlar sina behov av kompetens ger anordnarna mycket goda förutsättningar för att lyckas med utbildningen.

Förutom ett välfungerande samarbete med arbetslivet är anordnarens förberedelse av de studerande väldigt viktigt. Vi har även sett vikten av att anordnare tidigt i utbildningen informerar de studerande om examensarbetet och kommunicerar hur det är kopplat till den yrkesroll de utbildar sig till. Att man i utbildningen arbetar förberedande med stödmaterial och tydligt kopplar delar av moment i examensarbetet till yrkesrollen är också det av stor vikt. På detta vis vet de studerande varför de gör ett examensarbete och varför det är utformat som det är och blir därför motiverade att slutföra utbildningen.

BILAGA 1

Metod och material

Beskrivning av urval

Tolv utbildningar valdes ut för granskning utifrån följande urvalskriterier:

1. **Mycket hög kvalitet:** bedömningen mycket hög kvalitet från fördjupad kvalitetsgranskning under åren 2019–2021.
2. **Avsaknad av tillsynsärenden:** med beslut om kritik under 2019 och 2021.
3. **God genomströmning:** definierat i förhållandet av att antal studerande som startade och som examinerades ej skiljer sig markant.
4. **Blandad representation:** syftet var att i största möjliga mån säkerställa att så många utbildningsområden som möjligt var representerade.

Förteckning över utbildningar:

Utb nr	Utbildning	Omgång
YH00132	Vårdadministratör	2
YH00143	Eventkoordinator	2
YH00362	Aktiveringspedagog inom LSS	2
YH00609	Music business developer	1
YH01014	Lärlingsutbildning inom traditionellt hantverk	1
YH00127	Kvalificerad djurvårdare – nivå 2	2
YH00791	Front end developer	1
YH00555	Behandlingspedagog	1
YH00938	Massage- och friskvårdsterapeut	1
YH00729	Automationsingenjör inriktning processteknik	1
YH00888	Tv-produktionsspecialist	1
YH00997	Service manager – for future tourism	1

Följande utbildningsområden är representerade i urvalet:

- Två utbildningar inom utbildningsområdet Ekonomi, administration och försäljning
- Två utbildningar inom utbildningsområdet Hotell, restaurang och turism
- Två utbildningar inom utbildningsområdet Hälso- och sjukvård samt socialt arbete
- En utbildning inom utbildningsområdet Lantbruk, djurvård, trädgård, skog och fiske
- En utbildning inom utbildningsområdet Data/It
- En utbildning inom utbildningsområdet Friskvård och kroppsvård
- En utbildning inom utbildningsområdet Kultur, media och design
- En utbildning inom utbildningsområdet Teknik och tillverkning
- En utbildning inom utbildningsområdet Övrigt

Samlad beskrivning av de valda utbildningarna

De ovannämnda utbildningarnas genomsnittliga antal yrkeshögskolepoäng är på ca 300 yrkeshögskolepoäng.

Fördelningen mellan utbildningsformer i urvalet är elva bundna utbildningar och en utbildning på distans.

En av utbildningarna är på deltid (75 procent) medan resten är på heltid (100 procent).

Utbildningarnas genomsnittliga antal studerandeplatser är ca 31 platser.

Genomsnittet (i procent) på antalet examinerade studerande i urvalet är på 77 procent .

I urvalet är genomsnittet på hur länge en utbildning har ingått i yrkeshögskolan på 10 år. Det utbildningar i urvalet som har varit kortast och längst tid inom yrkeshögskolan är 4 år respektive 16 år.

Fem av utbildningarna hade examensarbetet innan sista LIA:n och sju utbildningar hade examenskursen som sista kurs i utbildningen.

Anordnare har inte behövt skicka in något material. I granskningen behandlades underlag som redan rapporterats in till myndigheten.

I granskningens första steg gjordes en översyn av regelefterlevnad (tillsyn) hos de valda utbildningarna:

- Utformningen av kursplanen.
- Betygssättning och korrekt och komplett data i studiedokumentation.

I granskningens andra steg genomfördes seminarier för att diskutera examenskursen.

Frågorna för diskussion under seminarierna:

1. Beskriv kort hur ni organiserar och genomför er examenskurs?

Exempelvis, *När börjar ni introducera examensarbetet? Hur introducerar ni examensarbetet? Vem är involverad? Vem ansvarar för examenskursen? Hur ser upplägget ut? osv.*

2. Hur är examenskursens mål kopplade till utbildningens mål?

Jämför examenskursens mål med utbildningens mål. Hur tänkte ni då ni valde bland de kunskaper, färdigheter och kompetenser ni definierat i kursmålen?

3. Är ledningsgruppen involverad? I vilka faser?

- a) Planera -
- b) Genomföra -
- c) Utvärdera -
- d) Förbättra -

4. Vad är de tre största utmaningarna med examensarbetet?

- a)
- b)
- c)

5. Vad uppskattar ni mest med examensarbetet?

Seminariefrågorna var formulerade med det övergripande syftet att ge utbildningsanordnare möjlighet att beskriva hur de planerat och organiserat examenskursen. Deltagarna ombads i seminarierna att var och en följa denna struktur så att alla deltagare inledningsvis skulle få en bild av varandras examenskurser.

Seminarierna ägde rum via länk den 19 oktober och den 26 oktober 2021, mellan klockan 10–12. Samtliga tolv utbildningar deltog på ett av dessa tillfällen.

Som ett tredje och sista steg har utredarna bearbetat och analyserat insamlat material för en skriftlig sammanställning i form av denna slutrapport.

Rätt kompetens i rätt tid.

Myndigheten för yrkeshögskolan

Myndigheten för yrkeshögskolan
Box 145, 721 05 Västerås, Sweden
www.myh.se